

**Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle, alueiden komitealle ja Euroopan investointipankille – Energiaunionin kolmas tilannekatsaus”**

(COM(2017) 688 final)

(2018/C 262/15)

Esittelijä: **Toni VIDAN**

Toinen esittelijä: **Christophe QUAREZ**

|                                         |                                                            |
|-----------------------------------------|------------------------------------------------------------|
| Lausuntopyyntö                          | Euroopan komissio, 18.1.2018                               |
| Oikeusperusta                           | Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla |
| Vastaava erityisjaosto                  | ”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta”      |
| Hyväksyminen erityisjaostossa           | 5.4.2018                                                   |
| Hyväksyminen täysistunnossa             | 19.4.2018                                                  |
| Täysistunnon nro                        | 534                                                        |
| Äänestystulos                           | 159/5/5                                                    |
| (puolesta / vastaan / pidättyi äänestä) |                                                            |

## **1. Päätelmät ja suositukset**

1.1 ETSK suhtautuu myönteisesti energiaunionin kolmanteen tilannekatsaukseen, kannattaa energiaunionihankkeen tavoitteita ja on tyytyväinen siihen, että painopiste on eurooppalaisen yhteiskunnan osallistamisessa ja mobilisoinnissa, jotta se saadaan sitoutumaan energiaunioniin täysipainoisesti. Komitea toistaa ehdotuksensa tehokkaasti energiavuoropuhelun käymisestä kansalaisyhteiskunnan kanssa EU-, jäsenvaltio-, alue- ja paikallistasolla.

1.2 ETSK on aina ollut sitä mieltä, että energiaunioni on erittäin tärkeä asia Euroopan unionin menestymisen kannalta, ja yhtyy komission näkemykseen, jonka mukaan energiaunionissa on kyse muustakin kuin vain energia- ja ilmastopolitiikasta. ETSK pitää energiakäännettä tilaisuutena tehdä EU:sta entistä demokraattisempi, yhtenäisempi, kilpailukykyisempi ja oikeudenmukaisempi. Energiaunionin toteuttamiseen tähtäävien yhteisten toimien on vahvistettava Euroopan unionin ekologista, poliittista, taloudellista ja sosiaalista kestävyyttä EU:n perusarvojen mukaisesti.

1.3 ETSK pitää puhtaan energian säädöspakettia tervetulleena askeleena oikeaan suuntaan mutta pahoittelee, ettei energiaunionin kolmannessa tilannekatsauksessa myönnetä paketin nykyisten tavoitteiden olevan riittämättömiä. ETSK tukee Euroopan parlamentin aloitteita oikeudellisen kehyksen vahvistamiseksi ja on huolissaan neuvoston pyrkimyksistä vesittää tulevia säännöksiä. Komitea kehottaa EU:ta tehostamaan toimiaan, jotta Eurooppa ja maailma pääsevät lähemmäksi kaikkien jäsenvaltioiden ratifioimaan Pariisin sopimukseen kirjattua hiilineutraalisuuden tavoitetta.

1.4 ETSK pitää valitettavana, ettei energiaunionin kolmannessa tilannekatsauksessa käsitellä energiaunionin pitkän aikavälin näkymiä, ja kehottaa komissiota ottamaan vuoden 2050 perspektiivin kaikilta osin huomioon energiaunionin yhteydessä ja esittämään ehdotuksen vuoteen 2050 ulottuvan etenemissuunnitelman päivittämisestä Pariisin sopimuksen mukaisesti. Tämä noudattelsi samaa linjaa kuin Euroopan parlamentti päätöslauselmassaan (2017/2620(RSP)), jossa kehoitetaan valmistelemaan EU:lle vuosisadan puoliväliin ulottuva päästöttömyysstrategia vuoteen 2018 mennessä.

1.5 ETSK ottaa tässä yhteydessä esiin energiaunionin hallintojärjestelmän keskeisen merkityksen. Kuten komitea on energiaunionin hallintoa käsittelevässä lausunnossaan<sup>(1)</sup> jo aiemmin esittänyt, on ratkaisevan tärkeää varmistaa, että hallintojärjestelmä kannustaa kaikkien tasojen päätöksentekijöitä laatimaan vuotta 2030 edemmäs ulottuvia pitkän aikavälin suunnitelmia, että hallinnossa otetaan huomioon kaikkien yhteiskunnan sidosryhmien, erityisesti muita heikommassa asemassa olevien ryhmien, edut ja näkemykset, että hallintojärjestelmä mukautuu sääntelyn ja teknologian muutoksiin ja että se antaa kansalaisille mahdollisuuden saattaa päätöksentekijät vastuuseen.

1.6 ETSK panee merkille, että energiakäänne on Euroopassa jo alkanut: tehokkaat teknologiat ja kansalaisten mieltymys puhtaisiin energiamuotoihin vähentävät energiankulutusta samalla kun uusiutuviin lähteisiin perustuvan energian tuotanto lisääntyy. Tietyiltä osin energiaunionin kolmannessa tilannekatsauksessa esitetyt arviot saavutetusta edistyksestä vaikuttavat kuitenkin liian optimistisilta. ETSK suhtautuu myönteisesti tilannekatsauksen päätelmiin ilmastosta vuonna 2018 käytävän Talanoa-vuoropuhelun merkityksestä ja korostaa tarvetta lisätä toimia innovoinnin, investoinnin, maailmanlaajuisen yhteistyön ja kaupan alalla, jotta EU saavuttaa tavoittelemansa globaalin johtoaseman.

1.7 ETSK pitää valitettavana, että kolmannessa tilannekatsauksessa keskitytään lähinnä infrastruktuuriin liittyviin teknisiin esteisiin. Vastaisuudessa olisi kiinnitettävä enemmän huomiota muihin, markkina- ja institutionaalisiin esteisiin, jotka vaikeuttavat kansalaisten, kuluttajien, yhteisöjen ja pk-yritysten siirtymistä puhtaaseen energiaan ja estävät näitä hyötymästä tällaisesta energiakäänneestä ja siihen liittyvistä EU:n tukijärjestelyistä. Huomiotta jääneitä esteitä ovat esimerkiksi EU:n sisäiset erot uusiutuviin energiamuotoihin tehtävien investointien pääomakustannuksissa, oikeusvaltioperiaatteen heikko toteutuminen, korruptio, riittämättömät hallinnolliset valmiudet, ongelmat verkkoon pääsyssä sekä energiajärjestelmän puutteellinen digitalisointi ja demokratisointi.

1.8 ETSK panee tyytyväisenä merkille, että kolmannessa tilannekatsauksessa todetaan uusiutuvaan ja muuhun puhtaaseen energiaan liittyvän teknologian kustannusten laskevan. Komitea kehottaa komissiota ottamaan nämä edistysaskeleet huomioon tulevissa politiikka- ja investointivälineissään ja varmistamaan, että yhteiskunnallinen näkökulma on vuoteen 2050 ulottuvan päivitetyn etenemissuunnitelman keskiössä.

## 2. Taustaa ja ETSK:n aiempien suositusten pohdintaa

2.1 Energiaunionin tavoitteiden ja kunnianhimoisemman ilmasto- ja energiapolitiikan kannatus EU:n kansalaisten keskuudessa on vankkaa ja kasvaa jatkuvasti. Tuoreimman, maaliskuussa 2017 tehdyn ilmastomuutosaiheisen Eurobarometri-kyselyn<sup>(2)</sup> mukaan 74 prosenttia vastaajista pitää ilmastomuutosta erittäin vakavana ongelmana, 79 prosenttia uskoo, että ilmastomuutoksen torjunta ja energian tehokkaampi käyttö voivat edistää EU:n taloutta ja työllisyyttä, 77 prosenttia katsoo, että EU:n omaavan, uutta saastuttamatonta teknologiaa koskevan asiantuntemuksen tekeminen tunnetuksi kolmansissa maissa voi hyödyttää unionia taloudellisesti, ja 65 prosenttia on niin ikään sitä mieltä, että EU voi saada taloudellista hyötyä siitä, että fossiilisten polttoaineiden tuontia kolmansista maista vähennetään. Lisäksi vastaajien suuri enemmistö on yhtä mieltä siitä, että siirtymistä puhtaisiin energiamuotoihin tulisi tukea nykyistä enemmän julkisin varoin, vaikka tämä merkitsisi fossiilisten polttoaineiden tukien vähentämistä (79 prosenttia vastaajista), ja että fossiilisten polttoaineiden tuonnin vähentäminen voi parantaa energian toimitusvarmuutta EU:ssa (64 prosenttia vastaajista).

2.2 Energiaunionin tavoitteiden kannatus kasvaa jatkuvasti myös EU:n elinkeinoelämän edustajien keskuudessa sekä energia-alalla että sen ulkopuolella. Hyvä esimerkki tästä kannatuksesta on Euroopan sähköteollisuuden liiton Eurelectricin uusi visio<sup>(3)</sup>. ”Kun otetaan huomioon Pariisin sopimus ja tarve puuttua kiireellisesti ilmastomuutokseen, ilman saastumiseen ja luonnonvarojen ehtymiseen”, Eurelectric sitoutuu ”investoimaan puhtaan sähkön tuotantoon ja siirtymän mahdollistaviin ratkaisuihin, vähentämään päästöjä ja pyrkimään aktiivisesti hiilineutraalisuuteen hyvissä ajoin ennen vuosisadan puoliväliä”, edistämään ”kipeästi kaivattua siirtymistä resurssipohjaisesta taloudesta teknologiapohjaiseen eurooppalaiseen talouteen”, tekemään ”sosiaalisesta ja ekologisesta kestäväydestä” mahdollista ja ”juurruttamaan kestävyysajattelun arvoketjunsä kaikkiin osiin ja toteuttamaan toimia tukeakseen nykyisten omaisuususerien muuttamista hiilettömän yhteiskunnan edellyttämään suuntaan”.

<sup>(1)</sup> EUVL C 246, 28.7.2017, s. 34.

<sup>(2)</sup> [https://ec.europa.eu/clima/news/eu-citizens-increasingly-concerned-about-climate-change-and-see-economic-benefits-taking-action\\_fi](https://ec.europa.eu/clima/news/eu-citizens-increasingly-concerned-about-climate-change-and-see-economic-benefits-taking-action_fi)

<sup>(3)</sup> <https://cdn.eurelectric.org/media/2189/vision-of-the-european-electricity-industry-02-08-2018-h-864A4394.pdf>

2.3 Yhä useammat asiantuntijahavainnot ja tieteelliset tulokset vahvistavat, että EU:n sähkö- ja energia-ala voi hyötyä merkittävästi aurinkosähkö- ja tuulivoimateknologian sekä järjestelmän tasapainottamista palvelevan teknologian hintojen nopeasta laskusta. Kansainvälisen uusiutuvan energian viraston (IRENA) äskettäin julkaiseman raportin <sup>(4)</sup> mukaan EU "voi kasvattaa uusiutuvien energianmuotojen osuuden energiayhdistelmässään 34 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä eli kaksinkertaistaa vuonna 2016 saavutetun osuuden, millä on myönteisiä taloudellisia nettovaikutuksia". Tällainen kasvu "tuottaisi 44–113 miljardin euron vuotuiset säästöt vuoteen 2030 mennessä, kun otetaan huomioon energiakustannuksiin liittyvät säästöt sekä vältetty ympäristö- ja terveyskustannukset". Toisessa tuoreessa, Energy Union Choices -konsortion julkaisemassa tutkimuksessa <sup>(5)</sup> todetaan, että "EU:n sähköyhdistelmän kaikkein kustannustehokkaimmassa skenaariossa uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön osuus kasvaa vuoteen 2030 mennessä paljon Euroopan komission kaavailemaa 49 prosentin osuutta suuremmaksi eli 61 prosenttiin. Tämän skenaarion mukaan EU välttäisi vuoteen 2030 mennessä 265 Mt enemmän hiilidioksidipäästöjä ja 600 miljoonaa euroa energijärjestelmäkustannuksia vuosittain ja onnistuisi luomaan 90 000 työpaikkaa lisää (nettomääräisesti)."

2.4 Keskeisistä käynnistetyistä aloitteista mainittakoon esimerkiksi toukokuussa 2017 annettu Maltaan julkilausuma puhtaaseen energiaan siirtymisen nopeuttamiseksi saarilla ja myös EU:n syrjäisimmillä alueilla, puhtaan energian teollisuuden kilpailukykyfoorumi, tiedonanto Euroopan teollisuusstrategiasta ja ponnistelut akkualan yhteenliittymän perustamiseksi. Nämä toimet ovat avainasemassa ajettaessa yhdenmukaista teollisuuspolitiikkaa, jolla voidaan tukea energiakäännettä ja samalla edistää laadukkaiden työpaikkojen luomista, ja niiden olisi katsottava tarjoavan teollisuudelle tilaisuuden esitellä EU:n valmiuksia kehittää asianmukaisia ratkaisuja ajankohtaisiin haasteisiin.

2.5 ETSK on useaan otteeseen todennut, että energianunionin on tarjottava eurooppalaisille yrityksille vakaa ja suotuista toimintaympäristö, jotta ne voivat investoida ja työllistää ja jotta niitä voidaan kannustaa tällaiseen toimintaan, ja että tässä yhteydessä on kiinnitettävä erityistä huomiota pk-yritysten potentiaaliin. Tätä varten energiaunionille on yhteisvoimin luotava vankka hallintojärjestelmä, mikä on mahdollista vain, jos komission ehdottamaan asetukseen energiaunionin hallinnosta tehdään syvällekkäviä muutoksia.

2.6 ETSK on aina ollut sitä mieltä, että kohtuuhintaisen energian saatavuus ja fyysinen saavutettavuus ovat keskeisiä edellytyksiä energiaköyhyyden välttämiseksi, sillä energiaköyhyys on ongelma, joka myös estää kansalaisia siirtymästä vähähiilisiin ratkaisuihin. Komitea onkin tyytyväinen Euroopan energiaköyhyyden seurantakeskuksen toiminnan käynnistämiseen, sillä se on ensimmäinen askel kehitettäessä kauaskantoisempia EU-toimia energiaköyhyyden poistamiseksi Euroopasta.

2.7 ETSK on pyytänyt ottamaan sosiaalisen ulottuvuuden seuraavassa energiaunionin tilannekatsauksessa sovellettavien arviointiperusteiden joukkoon. Näin ollen komitea suhtautuu erittäin myönteisesti esimerkiksi kivihiili-intensiivisiin alueisiin ja energiaköyhyyteen liittyviin sosiaalisiin aloitteisiin, joita komissio on käynnistänyt, sekä erillisen, energiaunionin sosiaalista ulottuvuutta käsittelevän tekstijakson sisällyttämiseen energiaunionin tilannekatsaukseen. Tätä erinomaista ensiaskelta olisi jatkossa tuettava esimerkiksi siten, että laaditaan yhdessä yhteiskuntasopimus kansalaislähtöisestä energiakäänteestä.

2.8 ETSK toteaa, että energiakäänteen toteuttaminen ei vaadi kovin erisuuruisia investointeja kuin nykyisen, lähinnä tuotuihin fossiilisiin polttoaineisiin perustuvan energijärjestelmän ylläpitäminen. Se edellyttää kuitenkin hyvin erilaisia investointeja, kuten hiilestä irtautumiseen, digitalisointiin, demokratisointiin ja hajauttamiseen tähtääviä investointeja. Keskeisenä haasteena on kohdentaa pääoma uudelleen runsaasti hiilidioksidipäästöjä tuottavista omaisuususeristä ja infrastruktuureista vähähiilisiin. Tällaisen uudelleenkohdentamisen yhteydessä olisi huolehdittava EU:n ja jäsenvaltioiden julkisten varojen tehokkaasta käytöstä esimerkiksi lakkauttamalla asteittain fossiilisten polttoaineiden tuet, myös kaasuputkia varten tarkoitettu EU-tuki, eikä se saisi vaikuttaa kielteisesti teollisuuden kilpailukykyyn ja työpaikkoihin eikä vääristää sisämarkkinoita.

2.9 Jotta yksityisiä sijoittajia voidaan auttaa kohdentamaan pääoma tällä tavoin uudelleen, viranomaisten tulisi varmistaa, että hiilen hinnoittelu on kaiken taloudellisen toiminnan osalta tehokasta ja ennakoitavissa. Mahdollisia keinoja ovat mm. hiilen pohjahinnan määrittäminen päästökauppajärjestelmää varten ja energiaverojen yhdenmukaistaminen sen ohella. Tämä edellyttäisi EU:n toimintapolitiittisten välineiden järjestyksen ja investointisignaaleja vääristävien

<sup>(4)</sup> <http://irena.org/newsroom/pressreleases/2018/Feb/EU-Doubling-Renewables-by-2030-Positive-for-Economy>

<sup>(5)</sup> <http://www.energyunionchoices.eu/cleanersmartercheaper/>

päällekkäisten välineiden välttämistä. ETSK on myös kehottanut komissiota pyrkimään aktiivisesti maailmanlaajuisen järjestelmän käyttöönottoon hiilen hinnoittelussa, sillä sen avulla voitaisiin luoda eurooppalaisille yrityksille tasapuoliset toimintaedellytykset vientimarkkinoilla ja tuontituotteiden suhteen.

### 3. Huomiota energiaunionin kolmannelta tilannekatsauksesta ja jatkotoimista

#### 3.1 Vahvan ja demokraattisen hallintojärjestelmän luominen EU:n energiakäännettä varten

3.1.1 ETSK katsoo, että EU:n ja useimpien sen jäsenvaltioiden on syytä jatkaa energia-asioita koskevan politiikanteon demokratisointia esimerkiksi edistämällä sellaisten välineiden tehokasta käyttöä kuin keskustelupainotteinen mielipidemittaus ja eurooppalainen kansalaisaloite ja huolehtimalla siitä, että järjestäytynyt kansalaisyhteiskunta otetaan järjestelmällisesti mukaan ja sillä on tarvittavat resurssit osallistua kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien laadintaan ja toteuttamiseen.

3.1.2 ETSK toteaa energiaunionin vahvan ja demokraattisen hallinnon edellyttävän sitä, että Euroopan ympäristökeskukseen luodaan Euroopan energiatietopalvelu, joka voisi varmistaa jäsenvaltioiden toimittamien tietojen laadun, kehittää yhden vastaanottopisteen kaikkia energiaunionin edistymisen arvioinnissa tarvittavia tietoaaineistoja varten, kehittää sidosryhmien kanssa eri skenaarioita koskevia oletuksia, tarjota avoimeen lähdekoodiin perustuvia malleja eri oletusten testaamiseksi ja huolehtia eri ennusteiden välisen johdonmukaisuuden tarkistamisesta. Sen työn tulosten tulisi olla vapaasti kaikkien päätöksentekijöiden, yritysten ja suuren yleisön käytettävissä.

3.1.3 Vakaan ja suotuisan liiketoimintaympäristön tarjoamiseksi eurooppalaisille yrityksille, erityisesti pk-yrityksille, EU:n ja kaikkien sen jäsenvaltioiden olisi kehitettävä pitkän aikavälin energiasuunnitelmia päästäkseen Pariisin sopimuksessa hyväksymäänsä hiilineuraalisuuden tavoitteeseen. Suunnitelmat olisi laadittava mahdollisimman osallistavalla tavalla, ja ne olisi otettava huomioon energiaunionin hallintoa koskevan asetuksen mukaisissa vuoteen 2030 ulottuvissa ja pidemmän aikavälin suunnitelmissa. Lisäksi olisi suunniteltava hiilestä irtautumista koskevia alakohtaisia ja alueellisia strategioita liiketoiminta- ja paikallisten mahdollisuuksien kartoittamiseksi ja työpaikkojen syntymisen ja häviämisen ennakoimiseksi, jotta voidaan varmistaa, että siirtymä sujuu kitkattomasti.

3.1.4 ETSK suhtautuu myönteisesti aloitteisiin, joiden tarkoituksena on auttaa hiili-intensiivisiä alueita ja saaria energiakäänteen toteuttamisessa, ja pyytää komissiota jatkossakin tukemaan alueellisia lähestymistapoja energiakäänteen suhteen. Komission tulisi kutsua kaikki asianomaiset jäsenvaltiot ja alueet kartoittamaan yhdessä Euroopan kunkin alueen vahvuuksia ja heikkouksia energiakäännettä ajatellen. Tulokset olisi otettava huomioon kyseisten valtioiden ja alueiden teollisuusstrategioissa, ja kartoituksen pitäisi myös auttaa niitä ennakoimaan siirtymän todennäköisiä vaikutuksia työpaikkojen syntymiseen ja häviämiseen ja työnkuvien uudelleenmäärittelyyn.

3.1.5 Lisäksi ETSK kehottaa komissiota jatkamaan sellaisten indikaattoreiden kehittämistä, joiden avulla voidaan seurata energiakäänteen vaikutuksia energiaan liittyviin elinkeinoaloihin ja niiden kehitykseen, ja parantamaan samalla sosiaalisia indikaattoreita, mihin liittyen mainittakoon esimerkiksi yksityiskohtaisempien tietojen keruu sekä kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan kannalta merkitykselliset uudet indikaattorit, kuten näitä kysymyksiä käsittelevissä ETSK:n lausunnoissa<sup>(6)</sup> esitetään.

#### 3.2 Yhteisvoimin yhteiskuntasopimus kansalaislähtöisestä energiakäänteestä

3.2.1 ETSK katsoo, että Euroopassa tarvitaan EU:n, jäsenvaltioiden, alueiden, kuntien, työmarkkinaosapuolten ja järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan hyväksymää yhteiskuntasopimusta kansalaislähtöisestä energiakäänteestä, jotta voidaan varmistaa, ettei ketään jätetä käänteen yhteydessä oman onnensa nojaan. Sopimuksesta olisi tultava energiaunionin kuudes ulottuvuus, ja sen olisi katettava kaikki sosiaaliset näkökohdat, kuten laadukkaiden työpaikkojen luominen, ammatillinen koulutus, kuluttajakasvatus ja -valistus, sosiaalinen suojelu, erityissuunnitelmat työpaikkojen menetyksistä kärsiviä siirtymäalueita varten, terveysasiat ja energiaköyhyys.

3.2.2 ETSK katsoo, että energiaunioni edellyttää Euroopan energiakäännerrahaston perustamista niiden työntekijöiden tueksi, jotka uhkaavat menettää työpaikkansa energiakäänteen seurauksena. Tämä olisi osoitus EU:n tahdosta huolehtia siitä, ettei kukaan jää käänteen yhteydessä oman onnensa nojaan.

<sup>(6)</sup> EUVL C 264, 20.7.2016, s. 117 ja EUVL C 288, 31.8.2017, s. 100.

3.2.3 ETSK katsoo energiankäänteen tarjoavan tilaisuuden poistaa energiaköyhyys Euroopasta sekä parantaa elämänlaatua ja edistää työpaikkojen syntymistä ja sosiaalista osallisuutta. Euroopan energiaköyhyyden seurantakeskuksen havaintojen pohjalta olisi yhteistyössä eri sidosryhmien, esimerkiksi kuluttajajärjestöjen, kanssa laadittava energiaköyhyyden poistamiseen tähtäävä EU:n toimintasuunnitelma sen varmistamiseksi, että julkisin toimin puututaan yhä enemmän energiaköyhyyden perimmäisiin syihin. Komitea muistuttaa todenneensa ”Puhdasta energiaa kaikille eurooppalaisille” -pakettia käsittelevässä lausunnossaan <sup>(7)</sup>, että energiaköyhyys liittyy investointeihin ja että erityisesti muita heikommassa asemassa olevilla talouksilla on vaikeuksia rahoituksen saannissa, ja korostaa tarvetta siirtyä lieventävistä toimenpiteistä asteittain sellaisiin ennalta ehkäiseviin toimenpiteisiin kuin peruskorjaukset vanhojen rakennusten muuttamiseksi rakennuksiksi, joiden nettomääräinen energiakulutus on nollassa. Sosiaaliperusteiset tariffit voivat tässä yhteydessä tuoda vain väliaikaista helpotusta, ja ne olisi vähitellen korvattava esimerkiksi energiaäkeillä tai tuilla, jotka on tarkoitettu rakennuksiin tehtäviin jälkiasennuksiin ja sähköautojen hankintaan.

3.2.4 Kansalaislähtöisen energiankäänteen varmistamiseksi ja mahdollisimman suuren sosiaalisen ja taloudellisen hyödyn tuottamiseksi koko yhteiskunnalle on olennaisen tärkeää tiedostaa kansalaisten ja yhteisöjen sitoutuminen uusiutuvien energialähteiden käyttöön ja tukea sitä. Kaikkien tukimekanismien ja energiamarkkinauudistusten olisi annettava paikallisyhteisöille mahdollisuus osallistua aktiivisesti energiantuotantoon ja päästä energiamarkkinoille oikeudenmukaisin edellytyksin. Jäsenvaltioita, joilla ei ole institutionaalisia valmiuksia taata kansalaisten aktiivista osallistumista energiankäänteeen eikä etenäkään institutionaalisia valmiuksia tarjota tukea ja esittää yhteisöaloitteisia hankkeita EU:n rahoitusmekanismien hyödyntämiseksi, olisi avustettava aktiivisesti.

3.2.5 ETSK katsoo, että komission olisi Erasmus Pro -kokeiluhankkeensa pohjalta kehitettävä ”Vihreä Erasmus Pro” -ohjelma sekä muita hankkeita, joiden avulla voidaan parantaa työpaikkojen imagoa ja työoloja energiakäänteeeseen liittyvillä kasvualoilla ja siten houkuttaa niille yhä useampia nuoria.

3.2.6 ETSK on tyytyväinen komission tavoitteeseen vähentää ilman epäpuhtauksien aiheuttamien ennen aikaisten kuolemantapausten määrää puolella vuoteen 2030 mennessä (vuonna 2015 tällaisia ennen aikaisia kuolemantapauksia oli EU:ssa 400 000). Komitean mielestä EU:n ja kaikkien sen jäsenvaltioiden olisi otettava ilman saastumisen torjunta korkean tason poliittiseksi painopisteeksi. Ajoneuvojen ja voimalaitosten ilmansaastepäästöjen vähentämiseen tähtääviä sääntelytoimenpiteitä olisi vahvistettava, ja lisäksi olisi ryhdyttävä toimiin, jotta fossiilisten polttoaineiden käytöstä liikenteessä ja sähköntuotannossa voidaan vähitellen luopua kokonaan.

3.2.7 ETSK on tyytyväinen energiaunionin kolmannen tilannekatsauksen parannuksiin EU:n investointivälineitä ja niiden kansalaisiin, yhteisöihin ja pk-yrityksiin kohdistuvia vaikutuksia koskevan tiedon osalta mutta toteaa, että kansalaisten ja yhteisöperustaisten hankkeiden mahdollisuuksia hyödyntää tällaisia resursseja on syytä parantaa (esimerkiksi rahoituslujien tukeminen etenkin niissä jäsenvaltioissa, joissa tällaisia rakenteita ei ole).

3.2.8 ETSK haluaa korostaa energiaunionin kolmannen tilannekatsauksen liitteisiin kuuluvan tutkimuksen ”Study on Residential Prosumers in the European Energy Union” päätelmiä ja tuloksia, erityisesti havaintoa, että ”EU:ssa ei ole tuottajakuluttajina toimiviin kotitalouksiin sovellettavaa yhdenmukaistettua sääntelykehystä ja jäsenvaltiot toimivat asian suhteen eri tavoin”, ja suositusta, jonka mukaan ”tuottajakuluttajana toimivan kotitalouden yleinen ja kattava määrittely voisi edistää kuluttajien omaa energiantuotantoa tukevan selkeän ja vankan EU-tason toimintapolitiikan ja sääntelykehysten kehittämistä – ” <sup>(8)</sup>.

### 3.3 Liikenne

3.3.1 Energiakäänteen sähköistämisenäkökohdat vaativat toimintapolitiittisen ja oikeudellisen johdonmukaisuuden lisäämistä energia-alan vanhastaan erillisten segmenttien kesken. Sähkö- ja liikennealojen vuorovaikutus on jo lisääntynyt, ja ETSK on hyvillään pyrkimyksistä huolehtia ”Puhdasta energiaa kaikille eurooppalaisille”- ja ”Puhdas liikkuvuus” -lainsäädäntöpakettien keskinäisestä johdonmukaisuudesta.

<sup>(7)</sup> EUVL C 246, 28.7.2017, s. 64.

<sup>(8)</sup> Tutkimus JUST/2015/CONS/FW/COO6/0127.

3.3.2 ETSK panee merkille, että energiaunionin kolmannessa tilannekatsauksessa ei tarkastella fossiililla polttoaineilla kulkevien henkilöautojen myynnin tai käytön asteittaista lopettamista. Monet jäsenvaltiot ja kaupungit, esimerkiksi Alankomaat ja Pariisi, ovat hiljattain ilmoittaneet tällaisista toimista. Ajoneuvopäästökandaaliin liittyneet tapahtumat ilmastomuutosta, ilman saastumista, terveyttä ja ympäristöä koskevine seurauksineen osoittavat pikaisen toiminnan olevan tarpeen. ETSK:n mielestä EU:n olisi luotava koordinoitua puitteita vaiheittaiselle luopumiselle dieselin ja bensiinin käytöstä henkilöautoissa, jotta valtio- tai sitä alempien tasojen koordinoimattomat ja arvaamattomat päätökset eivät vaikuttaisi kielteisesti teollisuuden kilpailukykyyn ja työpaikkoihin eivätkä vääristäisi sisämarkkinoita.

3.3.3 Jotta pienituloiset eivät jää yksin saastuttavine ajoneuvoineen, joiden pääsy monille kaupunkialueille on yhä rajoitetumpaa, olisi otettava käyttöön EU:n laajuisia lainsäädännöllisiä ja taloudellisia kannustimia, jotka mahdollistavat olemassa olevien ajoneuvojen käyttövoimajärjestelmien edulliset jälkiasennukset tai muutokset siten, että fossiilisista polttoaineista voidaan siirtyä päästöttömään teknologiaan. Tällaisin toimenpitein voitaisiin lisäksi minimoida resurssien käyttö ja sosiaaliset kustannukset, joita siirtyminen fossiililla polttoaineilla kulkevista henkilöautoista sähköajoneuvoihin aiheuttaa, ja ne edistäisivät myös sellaista siirtymää, joka vahvistaisi matalan ja korkean tulotason alueiden ja jäsenvaltioiden välistä yhteenkuuluvuutta.

3.3.4 ETSK pitää myönteisenä sitä, että energiaunionin kolmannessa tilannekatsauksessa tunnustetaan, että akut "ovat yksi – innovoinnin painopisteiden strategisista osatekijöistä" ja että akkuteknologia tulee osaltaan olemaan "välttämätön mahdollistava teknologia, kun energiaunionin tavoitteet pyritään saavuttamaan". Komitea kannattaa aloitteita sen varmistamiseksi, että akuille ja akkukennoteknologialle annetaan "merkittävää tukea" ja että EU:lla on kunnianhimoinen rooli maailmanmarkkinoilla.

#### 3.4 Energiakäännettä tukeva infrastruktuuri ja teollisuuskehitys

3.4.1 Energiakäänteellä on huomattavia vaikutuksia moniin eri teollisuudenaloihin: ensinnäkin energiantuottajiin ja energia-alan itseensä, toiseksi aloihin, jotka käyttävät energiaa tuotannontekijänä, etenkin energiantensiivisiin aloihin, ja kolmanneksi energia- ja ilmastoteknologiaa ja -ratkaisuja tarjoaviin aloihin. Käänte tuo yrityksille sekä riskejä että hyötyjä, ja on ratkaisevan tärkeää, että EU auttaa eri aloja hyödyntämään tarjoutuvat mahdollisuudet ja vastaamaan haasteisiin.

3.4.2 ETSK toteaa, että energiaunionin kolmannessa tilannekatsauksessa ei kiinnitetä riittävästi huomiota siihen, että Yhdysvaltojen ilmoittama vetäytyminen Pariisin sopimuksesta tarjoaa eurooppalaisille yrityksille, innovoijille, työntekijöille ja sijoittajille historiallisen tilaisuuden vahvistaa globaalia johtoasemaansa voimakkaasti kasvavilla puhtaan energian markkinoilla. EU:n olisi asetettava kunnianhimoisempia tavoitteita kaikilla puhtaaseen energiaan liittyvillä aloilla energiatehokkuudesta aina sähköiseen liikenteeseen ja liikkuvuuteen asti tarjotakseen eurooppalaisille yrityksille vakaat kotimarkkinat, joilla innovaatioita voidaan ottaa käyttöön turvallisilla mielin, sekä yhdenmisen teollisuusstrategian, jonka tavoitteena on viedä saastuttamattomia energiaratkaisuja muualle maailmaan.

3.4.3 ETSK toistaa komissiolle esittämänsä kehotuksen arvioida kattavasti nykyisiä vähähiilisyysnäkökohtia ohjauskeinoja, jotta voidaan varmistaa, että asianmukaisia välineitä käytetään mahdollisimman tehokkaasti tavoitteiden saavuttamiseksi hyvin säännellyillä markkinoilla. Olisi vältettävä sitä, että kilpailun ja avoimuuden puutteesta markkinoilla aiheutuu energian käyttäjille kohtuuttomia rasitteita ja muita hankaluuksia, kuten monimutkaisia laskuja.

3.4.4 Energiaunionin kolmannen tilannekatsauksen liitteenä oleva uusi luettelo yhteistä etua koskevista hankkeista, joihin voidaan myöntää julkista tukea EU:n varoista, osoittaa fossiilisiin polttoaineisiin liittyvien hankkeiden määrän supistuneen 53:een kaasualan hankkeeseen; edellisessä luettelossa tällaisia hankkeita oli 77. Eräät analyytikot väittävät kuitenkin, että tämä johtuu vain useiden eri hankkeiden yhdistämisestä ryhmiä ja klustereiksi ja että uudessa luettelossa on noin 90 kaasualan hanketta, mikä siis käytännössä tarkoittaa kaasuhankeiden määrän kasvua. Koska fossiilisten polttoaineiden infrastruktuuriin tehtäviin investointeihin liittyy huomattava ekologisen ja taloudellisen hukkainvestointien riski, näitä hankkeita ja yhteistä etua koskevien hankkeiden nimeämistä pitäisi arvioida uudelleen mahdollisimman pian.

#### 3.5 Energiaturvallisuus ja energiaunionin geopolitiittinen ulottuvuus

3.5.1 Energiaturvallisuuden tulee jatkossakin kuulua energiaunionin keskeisiin tavoitteisiin, kuten ETSK:n viimevuotisessa lausunnossa todetaan. Energiatehokas talous sekä kestäväpohjainen ja luotettava paikallinen infrastruktuuri energian tuottamiseksi, siirtämiseksi ja varastoimiseksi, moitteettomasti toimivat energiamarkkinat ja täysin EU:n säännösten mukaiset kauppasuhteet ovat olennaisia energiaturvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä, jotka on turvattava. Energiaturvallisuuden tavoite on syytä määritellä paremmin siten, että energiantuontiin ja kotimaiseen tuotantoon liittyvien näkökohtien lisäksi kiinnitetään huomiota myös koko energiajärjestelmän selviytymis- ja palautumiskyvyn lisäämismahdollisuuksiin, yhteiskunnalliseen innovointiin, käyttäytymismallien muuttamiseen ja kyberturvallisuuteen.



3.5.2 Komitea suhtautuu myönteisesti kolmannessa tilannekatsauksessa esitettyyn energiaunionin ulkoiseen ulottuvuuteen ja on yhtä mieltä siitä, että "EU:n ulkopoliittikalla ja kehityspoliittikalla on ratkaiseva merkitys puhtaan energian ja vähähiiliseen talouteen siirtymisen tukemisessa maailmanlaajuisesti sekä EU:n energiaturvallisuuden ja kilpailukyvyyn vahvistamisessa". Valitettavasti on olemassa yhä enemmän näyttöä siitä, että eräät valtiot ja yritykset, jotka tuovat fossiilisia polttoaineita EU:hun, soveltavat käytänteitä, jotka eivät sovi normaaliin liiketoimintaan, ja pyrkivät toisinaan aggressiivisesti vaikuttamaan jäsenvaltioiden ja muiden asianomaisten toimijoiden energia- ja ilmastopoliittikkaan. Tällaista toimintaa on seurattava järjestelmällisesti, se on tuotava julkisesti esiin ja siihen on reagoitava aktiivisesti, jotta energiaunionin toteuttamisesta käytävälle poliittiselle keskustelle voidaan taata uskottavat ja demokraattiset edellytykset.

3.5.3 Energiajärjestelmien digitalisointi edellyttää kehittyneen digitaalisen infrastruktuurin rakentamista, minkä vuoksi toimet kyberturvallisuuden lisäämiseksi ovat tärkeä osa energiaturvallisuuden takaamista. Lisäksi sähköinfrastruktuurista tulee älykkäiden sähköverkkojen ja sähköajoneuvojen vuorovaikutuksen takia myös liikennejärjestelmän keskeinen osatekijä. Näin ollen toisiinsa kytkeytyvien energia- ja liikennealojen ja niiden digitaalisten perusrakenteiden kyberturvallisuudella on entistään tärkeämpi merkitys.

3.5.4 Euroopan energiaunionin onnistuminen riippuu kyvystä huolehtia EU:n lainsäädännön noudattamisesta ja varmistaa, että Euroopassa toteutettavissa energiahankkeissa sovelletaan unionin markkinalainsäädäntöä. Tämä on erityisen tärkeää, kun on kyse sellaisista investointihankkeista, jotka saattavat olla – ja monien mielestä selvästi ovat – energiaunionin tavoitteiden vastaisia. Asia aiheuttaa useissa jäsenvaltioissa poliittista ja taloudellista huolta ja heikentää osaltaan kyseisten maiden yhteiskunnan luottamusta arvoihin, joiden ohjaamina maat aikanaan liittyivät Euroopan unioniin. Lisäksi Euroopan yhdentymiseen vastahakoisesti suhtautuvat poliitikot käyttävät oikeusvaltioperiaatteen laiminlyömistä esimerkkinä unionin yhdentymisen heikkouksista, mikä murentaa entisestään EU:n yhtenäisyyttä ja eheyttä. Komitea onkin vahvasti sitä mieltä, että esimerkiksi Nord Stream 2 -hanketta ja muita strategisesti tärkeitä hankkeita kehitettäessä olisi noudatettava energiaunionin sääntöjä.

#### 4. Kansalaisyhteiskunnan osallistuminen ja ETSK:n panos

4.1 ETSK on vakuuttunut, että paitsi demokraattisista syistä myös energiakäänteen tehokkuutta ajatellen on ratkaisevan tärkeää huolehtia siitä, että vuodesta 2018 tulee energiaunionin kannalta onnistunut "sitoutumisen vuosi". Euroopan energiajärjestelmän muuttaminen hoituu nimittäin ripeämmin, edullisemmin ja demokraattisemmin, jos sitä ajavat kansalaiset, jotka ovat enenevässä määrin aktiivisia kuluttajia, tuottajakuluttajia ja työntekijöitä sekä energiankäänteen joukkoistajia ja joukkorahoittajia. Esimerkiksi paikallisten lainsäädäntökeinojen käyttöön asetettavat mikrorahoitusvälineet ja investointien helpottaminen ovat avain demokratisoinnin, laajan yhteiskunnallisen osallistumisen ja sosiaalisesti kestäväpohjaisen energiakäänteen edistämiseen. Euroopan unionin olisi pyrittävä tilanteeseen, jossa energiapolitiikka ei, edes kansallisella tasolla, enää perustuisi vain muutamien tahojen päätöksiin vaan sen kantavana voimana todella olisi kaikkien osapuolten toiminta.

4.2 ETSK on tyytyväinen energiaunionin kolmannessa tilannekatsauksessa esitettyihin kehotuksiin mobilisoida koko yhteiskunta. Edelleen on kuitenkin epäselvää, miten komissio aikoo varmistaa, että näin myös tapahtuu, sillä konkreettisia ehdotuksia asian hoitamiseksi ei esitetä ja katsauksessa jopa mainitaan erittäin ongelmallisia esimerkkejä puhtaan energian käyttöön siirtymisen "edelläkävijöistä". ETSK kehottaa komissiota olemaan yhä tiiviimmin yhteydessä päätöksentekijöihin ja sidosryhmiin ja erityisesti tapaamaan kansallisten ja alueellisten talous- ja sosiaali-instituuttien ja järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan edustajia, jotta voidaan yhteisvoimin huolehtia puhtaan energian toimittamisesta kaikille eurooppalaisille.

4.3 ETSK on huolissaan siitä, missä määrin kansalaiset ja yhteisöt pääsevät vaikuttamaan säädösehdotuksiin viime vuonna ilmoitetun ja järjestetyn "laajan julkisen keskustelun" jälkeen. Komitea ehdottaa, että energiaunionin tulevissa tilannekatsauksissa otetaan huomioon ja tuodaan selkeästi esiin ne parannukset, joita energiaunionin toimintalinjoihin ja käytänteisiin on päätetty tehdä julkisten keskustelujen ja kansalaisten osallistumisen pohjalta.

4.4 ETSK kannattaakin Euroopan parlamentin hiljattain antamaa mietintöä, jossa todetaan seuraavasti: "Jäsenvaltioiden olisi perustettava energia-alan vuoropuhelua käyvä pysyvä monitasoinen foorumi, jossa on mukana paikallisviranomaisia, kansalaisjärjestöjä, liike-elämän edustajia, investoijia ja muita asiaankuuluvia sidosryhmiä ja jolla keskustellaan energia- ja ilmastopoliitikassa esitetyistä eri vaihtoehtoista." Komitea muistuttaa, että on tärkeää ottaa ammattijärjestöt, kuluttajajärjestöt ja ympäristöasioihin keskittyvät kansalaisyhteiskunnan organisaatiot mukaan tällaisiin foorumeihin ja huolehtia tehokkaasti osallistumisen edellyttämistä resursseista.

4.5 ETSK haluaisi olla aktiivisesti mukana kehittämässä energiaunionin tavoitteiden kannalta merkityksellistä synergiaa ja yhteistyötä EU:n toimielinten, järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan sekä paikallis- ja alueviranomaisten ja niitä edustavien järjestöjen kesken. Paikallis- ja alueviranomaiset ovat kansalaisläheisyytensä ja paikallisten erityisolojen tuntemuksensa ansiosta avainasemassa, kun on kyse energiaan liittyvien toimintapolitiikkojen tehokkaasta mukauttamisesta ja toteuttamisesta. Ne ovat keskeinen päätöksentekotaso sellaisissa asioissa kuin liikenne, kaupunkisuunnittelu, rakentaminen ja hyvinvointi, minkä vuoksi niillä on erittäin tärkeä merkitys energiatehokkuutta ja uusiutuvien energialähteiden käyttöä edistävien koordinoitujen toimien yhteydessä.

4.6 ETSK katsoo, että yhteiskunta- ja humanistisilla tieteillä on ratkaiseva merkitys pyrittäessä tarjoamaan taloudellisille ja poliittisille päättäjille sekä suurelle yleisölle oikeanlaisia välineitä ymmärtää, mikä ohjaa loppukäyttäjien, myös pk-yritysten ja kansalaisten, energiavalintoja. Energiaunionia varten tarvitaankin tehtävälähtöistä vuoden 2020 jälkeistä EU:n tutkimus- ja innovointiohjelmää, joka kattaa täysin myös yhteiskunta- ja humanistiset tieteet, kuten EU:n tutkimus- ja innovointiohjelmien vaikutusten maksimointia käsittelevän riippumattoman korkean tason ryhmän laatimassa komission raportissa (Lamyn raportti) esitetään.

Bryssel 19. huhtikuuta 2018.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean  
puheenjohtaja  
Luca JAHIER*

---